

Раїса Кириченко

ДАР ФРАНЦУЗЬКОГО НАРОДУ - ЦНБ

Українсько-французькі культурні зв'язки - це взаємини двох європейських народів. Слов'янське рукописне та друковане слово часто мандрувало з круч Дніпра до берегів Сени й поверталось звідти вічно живою латиною до монастирів, бібліотек найкращих навчальних закладів, садиб гетьманів і простого освіченого українського селянства, приватних книжкових колекцій вельмож та городян.

Дари - додаткове джерело поповнення масивів ЦНБ ім. В.І.Вернадського іноземною науковою літературою, в яких сьогодні нараховується близько 70 тис. видань французькою мовою. Вони входять до бібліотек Київського імператорського університету, Віленської медико-хірургічної академії, бібліотечних колекцій Хрептовичів, Мікошевських, Яблоновського, Мошинського, Кременецького єзуїтського колегіуму, книгозбірень Мнишків та ін. Безцінний фонд французьких рукописів зберігається в Інституті рукопису ЦНБ. Серед них рукописи Йогана Коффа, офіціал Тулузької архієпископії (Тулуза, 7 листопада 1315 р.), Патент Людовика XVI, короля Франції та Наварри ... (Версаль, 1778 р.) - архів Шептицького тощо. Старовинні твори відомих французьких композиторів зібрані в секторі нотних видань бібліотеки: рукописний каталог родини Розумовських, унікальна пам'ятка другої половини XVIII - початку XIX ст. - видання відомих французьких композиторів Керубіні, Бетрі, Бертона, Делайрака, Латура та ін. А в секторі естампів та репродукцій увагу спеціалістів і знавців привертають видання: *Les cris de Paris en 8 suites / Graves par m-r Juillet. Dessins par m-r Bouchardon; Album: Les costumes. Paris, 1768; Les monuments antiques du Musee Napoleon/ Dessines et graves par T. Pirolini, 1804* та ін.

Ще в 1939 р. уряд Франції, її вчені подарували близько 1000 книг нашій бібліотеці (цей дар був значущим на той час) - довідкові та енциклопедичні видання, твори просвітителів та письменників Вольтера, Руссо, Монтеск'є, Флобера, Арагона, антології літератури, монографії, а також велику партію комплектів французьких журналів.

Третій рік існування незалежної України - і ось виставка під назвою «Французька книга в Бібліотеці ім. В.І.Вернадського».

Цей акт надзвичайної міжнародної ваги започатковано за ініціативою Посольства Франції в Україні та Французького культурного центру. Представлені на

виставці видання були передані в дар ЦНБ Управлінням книги та бібліотек Міністерства закордонних справ Франції, її Національною бібліотекою та Домом наук про людину. На презентації виставки, що відбулася у березні 1995 р., були присутні: п. Домінік Шассар - посол Франції в Україні; п. Лоран Дезюс - радник з питань культури, науки й техніки; п. Анрі Томазіні - аташе з питань науки й техніки; представники Французького культурного центру: п. Бернар Вантон (директор), п. Оксана Савченко, п. Татьяна Годіа, п. Алексіс Лакруа та ін. Була тут і французька делегація, до складу якої входили п. Л.Фраболо - Управління книги та бібліотек Міністерства закордонних справ, п. М.Реньє - завідувача службою міжнародного книгообміну Національної бібліотеки. У своїх виступах гості підкреслили значущість книги в царині людських відносин, зазначили, що ці дарунки є виявленням волі уряду Франції та її культурних закладів зав'язати тісніші стосунки з Україною, наблизити до нас культуру, традиції своєї країни, взаємозбагатити обидві національні культури.

Така велика за обсягом і змістом виставка французької книги в ЦНБ проводиться вперше. Вона стала явищем у культурному житті не тільки бібліотеки. На ній було представлено 1348 видань близько 100 французьких видавництв, серед яких всесвітньовідомі Editions Albin Michel, Editions de Belles Lettres, Editions du Cercle de la Librairie, CNRS, Documentation française, Dunod, Editions Gallimard, Hachette, PUF, Seuil тощо.

Експозиція розмістилася в одному з залів ЦНБ. Доступ до літератури (гарно оформленої) був вільний, і бажаючі мали можливість тут же, в залі, попрацювати.

На відміну від інших виставок, до її відкриття був підготовлений каталог «Livres de France: Les Belles Lettres. La Bibliotheque Nationale. La Maison des Sciences de l'Homme», який містить повний бібліографічний опис переданих у дар ЦНБ видань.

Уперше вчені України матимуть доступ до повного видання унікальної всесвітньовідомої колекції Бюде видавництва Les Belles Lettres (дарунок Управління книги та бібліотек Міністерства закордонних справ Франції) та зможуть читати античні твори в перекладі французькою мовою (грецька та латинська серії, близько 700 видань) Арістотеля, Геракліта, Геродота, Гіппократа, Гомера, Плутарха, Софокла, Апулея, Цицерона, Лівія Тита, Прокла, Порфілія тощо.

ЦНБ ще з 1927 р. має сталі й досить різноманітні зв'язки з багатьма бібліотеками й культурними установами Франції, які були перервані під час війни й почали

активізуватися в 60-ті роки. На початок 1995 р. ЦНБ у Франції мала 81 партнера з книгообміну. Серед них Національна бібліотека - одне з найбільших книгосховищ світу (спеціалізується на літературі гуманітарного профілю). Одночасно з цим НБ - бібліотечно-бібліографічний центр, що видає національну бібліографію, в якій відображається вся друкowana продукція країни. Крім того, НБ випускає багатотомний каталог друкованих книг «Catalogue general des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale» тощо. Ця бібліотека - Національний центр міжнародного книгообміну. До речі, сама п. Реньє (завідуюча службою МКО) відбрала для нас книги, які задовольняють найрізноманітніші смаки й уподобання наших читачів: художня література, історія, економіка, політика, соціологія, мистецтво тощо.

Увагу знавців класичної та сучасної художньої літератури привернуть такі твори:

E. Zola. L'Assommoir. P. Presses pocket, 1990. 570 p.; Germinal. P.: Ed. J'a lu, 1993. 540 p.; L'oeuvre. P.: Gallimard, 1994. 495 p.

G. Flaubert. L'education sentimentale. P.: Le livre de poche, 1993. 542 p.

Chateaubriand. Memoires de ma vie. P.: Le livre de poche, 1993. 280 p.

Sagan F. De guerre lasse. P.: Gallimard, 1994. 220 p.

Fernandez D. L'école du Sud. P.: Grasset, 1991. 485 p.

Bernanos G. La joie. P.: Plon, 1991. 284 p.

Cazenave M. M. Les demoiselles de Rabastens. P.: Criterion, 1991. 215 p.; La Flamme mouillée. P.: Criterion, 1991. 156 p.

Celine L. F. Voyage au bout de la nuit. P.: Gallimard, 1994. 505 p.

Decaux A. Le Tapis rouge. P.: Perrin, 1992. 433 p.

Decoin D. La femme de chambre du Titanic. P.: Seuil, 1991. 330 p.

Становлять інтерес видання з історії:

Favier P., Martin-Roland M. La decennie Mitterand. P.: Seuil, 1991. 775 p.

Wiznitzer L. Le grand gachis. Mitterand on la faillite d'une politique étrangère. P.: First. 1991. 243 p.

Reinhard Ph. Le revenant. Valery Giscard d'Estains. P.: A.Michel, 1990. 990 p.;

з права: *Code de procédure pénale. 1992. P.: Ed. Litec, 1991. 1235 p.;*

з мистецтва - каталоги творів французьких художників Jacques Eitel, Juilius Bissier, Jean Chabot, Claude Morin, Sylvie Beauvalot, Albert Coste тощо.

Ділові стосунки ЦНБ з Домом наук про людину започатковані ще в червні 1993 р., коли звітди надійшов лист з пропозицією втілити в життя програму допомоги стосовно передплати періодичних часописів. А у вересні того ж року представник Дому п. Моріс Емар відвідав ЦНБ з метою детальнішого ознайомлення з роботою нашої бібліотеки та спеціалізованих бібліотек інститутів НАН, намалювати перспективу співробітництва (до речі, Дім наук про людину забезпечує розподіл публікацій різних французьких університетів). ЦНБ вдячна п. Жану Барену, повіреному в справах Програми допомоги бібліотекам Центральної та Східної Європи, який зробив великий внесок з щирими намірами і вірою в наше співробітництво. Завдяки йому наші науковці мають у себе, в Києві, необхідні для їх роботи видання.

ЦНБ - найбільший в Україні центр з питань міжнародного співробітництва в галузі

бібліотекознавства. Від Дому наук про людину ЦНБ отримала цінні видання гуманітарного профілю. З бібліотечної справи - історію найбільших бібліотек Франції та Європи, інформацію про майбутні бібліотек, бібліографію тощо:

A.B.F. Le métier de bibliothécaire. P.: Ed. du Cercle de la librairie, 1992. 448 p.

ASFODELP. Le métier de libraire. P.: Ed du Cercle de la librairie, 1992. 336 p.

Gattégno J. La bibliothèque de France à mi-parcours. P.: Ed. du Cercle de la librairie, 1993. 759 p.

Les grandes bibliothèques de l'avenir. Actes du Colloque intern. des Vaux-de-Cernay, 25 - 26 juin 1991. P.: Documentation française, 1992. 296 p. Guide pratique de la Bibliothèque Nationale. P.I Bibliothèque Nationale, 1987. 95 p.

Histoire des bibliothèques françaises p.: Ed. du Cercle de la librairie, 1992. Vol. 1. 463 p.; vol. III. 671 p.; vol. IV. 793 p.

Jacquesson A. L'informatisation des bibliothèques. Historique, stratégie et perspectives. P.: Ed. du Cercle de la librairie. 1993. 288 p.

Pastoureau M. La Bibliothèque Nationale. P.: Bibliothèque Nationale, 1992. 128 p.

Livres disponibles. 1994. Vols 1 - 6. Auteurs, sujets. Titres. P.: Ed du Cercle de la librairie, 1993.

Les plus belles Lettres manuscrites de la langue française. P.: Bibliothèque Nationale, 1992. 496 p.

Poulain M. (sous la dir). Les bibliothèques publiques en Europe. P.: Ed. du Cercle de la librairie, 1992. 368 p.

Martin G. L'imprimerie d'aujourd'hui. P.: Ed. du Cercle de la librairie, 1992. 264 p.

Editeurs et diffuseurs de la langue française 1994. p.: Ed. du Cercle de la librairie, 1993. 620 p.

Armand M et Aymard M. (ed.) Bibliographie européenne des travaux sur l'URSS et l'Europe de l'Est. P.: EHESS. Vos. 3 - 13 (1977 - 1987) 1981 - 1992.

Довідкова література, словники:

Boe L. J. J. et Tubach J. P. De A à zut. Dictionnaire phonétique du français parlé. P.: Ellug. 1992. 192 p.

Dictionnaire des parlementaires français. De 1940 à 1958. P.: Documentation française. 1992. T. 1. 434 p.; t. II. 549 p.

Narie J. B. Glossaire des droits de l'homme / Glossary of human rights. P.: MSH. 1981. 340 p.

Історія, право:

Bachelier E. L'Afganistan en guerre. La fin du grand jeu soviétique. P.: PULY, 1992. 392 p.

Histoire documentaire des Etats Unis. Dir. par F.M. Bounet et B. Vincent Vols 2, 3, 5, 7, 9. Nancy: PU de Nancy 1985 - 1989 p.

Rey M.P. La tentation du rapprochement. France et URSS à l'heure de la détente 1964 - 1974. P.: PBS, 1991. 356 p.

Romer J.C. La guerre nucléaire de Staline à Khrouchtchev. Essai sur la Constitution d'une culture stratégique en URSS 1945 - 1965. P.: PBS. 1991. 410 p.

Auvergon P. Le droit social à l'épreuve du sida. P.: MSHA, 1992. 158 p.

Rubellin - Devichi J. (ed.) Regards sur le droit de la famille dans le monde. 1991 - 1992. P.: Puly, 1992. 232 p.

Літературознавство, мовознавство:

Bertaud M. Le XVII siècle: littérature française. Nancy: Presses universitaires de Nancy, 1990. 207 p.

Favre R. (ed.) La litterature francaise. Histoires et perspectives. P.: PULY, 1990. 278 p.

Zink M. Le moyen age: Litterature francaise. Nancy: Presses universitaires de Nancy, 1990. 168 p.

Разом з експозицією книг Французький культурний центр в Україні репрезентував ще й виставку робіт сучасних художників, майстрів плаката. З нагоди 200-ліття Французької революції 66 сучасних плакатистів було запрошено створити оригінальні плакати на такі теми: *Як би ви прочитали Декларацію прав людини і громадянина 1789 та 1793 років? Який резонанс вони мають сьогодні для вас? Світ і декларація прав людини в світі.* Виходячи з цих простих ідей, відбулися сотні

художніх виставок плакатів в усьому світі. Створені мистецькою уявою образи не потребують пояснень, вони красномовно свідчать про те, що турбує сьогодні людство. Апартеїд, невідступні спогади про війну, нагальність усвідомлення екологічної небезпеки - ці та інші проблеми трактуються графіками різних культурних, географічних і політичних горизонтів. Така виставка - роздуми над Деклараціями прав людини. Це підстава вийти поза межі Франції та поставити ці запитання перед митцями, істориками, письменниками всього світу, бо саме вони стоять на захисті поваги до кожної людини та її особистої свободи.

Михайло Михальчук

Художник і мініатюрна книга

Під такою назвою 13 - 14 квітня 1995 р. в Державному музеї книги та книгодрукування України (Київ) відбулася конференція, яку провели Спілка художників і Товариство книголюбів України та його методична рада бібліофілів-мініатюристив.

Її учасники - художники, видавці, книголюби, бібліофіли з України й Москви, студенти-поліграфісти, бібліотекарі. Конференцію відкрив секретар Спілки художників України відомий графік В. Перевальський, який охарактеризував нинішній стан художнього оформлення книг.

Завідуючий кафедрою мистецтва поліграфічного факультету Київського політехнічного інституту професор Б.Валуєнко в доповіді «Сучасна концепція художнього оформлення мініатюрних книжок» розповів про ретроспективну історію питання, сучасний стан та основні принципи високохудожнього оформлення таких видань, специфіку творчості окремих художників.

Поет Е.І.Яновський, засновник та генеральний директор видавництва «Яник» (Росія, Москва), що спеціалізується на виданні малотиражних високохудожніх мініатюрних книг (формат не більше 45x55 мм), розповів про ці видання. Всі вони були показані на виставці, приуроченій до конференції.

Ефективна діяльність видавництва почалася торік. Уже вийшло понад два десятки унікальних мініатюрних книжок. Ось деякі з них: Р.Быков. Эпиграммы и миниатюры. Стихи (М., 1994, 45x55мм) - це елегантна книжечка з дуже привабливою оправою, покритою чорним лаком зі срібним тисненням. 128 с., фото, тираж - 2500 прим. З них - 200 у поліпшених оправах, 50 нумерованих у шкіряних оправах, шрифт легко

читається, високоякісний папір, оригінальне художнє оформлення; Е.Яновский. Стихи. «Книга Екклесиаста, или проповедника: Из книг Ветхого Завета» з рисунками В.А.Фаворського; О.Хаям «Рубаи» та ін.

У доповіді голови методичної ради бібліофілів-мініатюристив України М.Рабиновича (Київ) «Художнє оформлення мініатюрних книжок: думка бібліофілів-мініатюристив» проаналізовано різні точки зору на видання та оформлення мініатюрних книжок:

1. Мініатюрна книга дає естетичну насолоду насамперед своїм зовнішнім та художнім оформленням і форматом.

2. Це взагалі не книга для читання, а іграшка, розвага - таке ставлення більшості художників.

3. Мініатюрні видання оформлюються так само, як звичайні, незважаючи на специфіку.

4. Учені-книгознавці - професор В.Кравченко та канд. філол. наук А.Мільчин (Москва) вважають:

мініатюрна книга - це повноцінне видання, взірець книжкового мистецтва з чіткими, науково-обґрунтованими критеріями, особливий вид книжкової продукції, який має своє призначення - для невеликих оповідань, віршів, байок, афоризмів, екслібрисів тощо;

зручний для зору шрифт; оригінальне художнє оформлення; структурна виразність; оптимальний науководовідковий апарат.

Життєздатність названих критеріїв підтвердила багаторічна діяльність видавництва «Книга» (1978 - 1991), мініатюрні книжки якого популярні в багатьох країнах.

Бібліофіли-мініатюристи України поділяють цю концепцію і хотіли б бачити такі книжечки з грифом українських видавництв. Поки що наша мініатюрна